

درس ۱

تحولات مذهبی، فکری و علمی اروپا در قرون جدید

مقدمه

در عصر رنسانس، شهرنشینی توسعه یافت و همراه با زوال فئودالیسم، بر قدرت پادشاهان افزوده شد. اکتشافات جغرافیایی دانش بشری را وسعت بخشید، همچنین دولت‌های اروپایی با مستعمره کردن سرزمین‌های نوپافته، ثروت و ذخایر آن‌ها را به غارت بردند.

زمینه‌های نهضت پروتستان

حاکمیت کلیسا، در قرون وسطا، بر چند اصل اساسی استوار بود: نخست آن‌که بیرون از آیین مسیحیت، دانش و رستگاری وجود ندارد. دوم این‌که مسیحیان، از مردم عادی گرفته تا پادشاهان، رعایای کلیسایند که رهبری و هدایت آن‌ها توسط عیسی (ع) به پاپ واگذار شده است.

و بالاخره این‌که، هرگونه تفسیر و توضیح کتاب مقدس، آیین‌ها و احکام مسیحیت جز از طریق کلیسا و رهبران آن نباید صورت گیرد. کلیسا برای تحکیم سلطه‌ی خویش و نابودی مخالفان، از دو حربه‌ی تکفیر و برپایی دادگاه تفتیش عقاید (انگیزیسون) استفاده می‌کرد. در اواخر قرون وسطا، ارتباط اروپاییان با مسلمانان افزایش یافت و کتاب‌های علمی و فلسفی آنان به لاتین ترجمه شد و مورد مطالعه‌ی اندیشمندان اروپایی قرار گرفت. علاقه به پژوهش، آزمایش و تجربه افزایش یافت و نقادی رهبری کلیسا شروع و نهضت رنسانس آغاز شد.

ژان هوس (۱۳۶۹-۱۴۱۵م.)

استاد دانشگاه پراگ، یک مصلح دینی بود که مردم پراگ را به قیام علیه سلطه‌ی آلمان‌ها و کلیسای کاتولیک رومی برانگیخت. او بر ضد مال‌اندوزی کشیشان کاتولیک و بخشش گناهان توسط آنان تبلیغ می‌کرد و می‌گفت که اراضی کلیسا باید مصادره شود. او کتاب‌های مذهبی را که به زبان لاتین و برای مردم نامفهوم بود به زبان چک ترجمه کرد و پاپ را «ضد مسیح» خواند و اعتقاد به معصوم بودن پاپ را کفر نامید. وی، سرانجام محاکمه و محکوم به مرگ در آتش شد.

رهبران نهضت پروتستان

الف) مارتین لوتر (۱۴۸۳-۱۵۴۶م.)

او کشیشی آلمانی بود و ابتدا بخشش گناهان در آیین کاتولیک را مورد اعتراض قرار داد و نظریات پیشنهادی خود را که در ۹۵ اصل تنظیم شده بود بر در کلیسای آویخت.

لوتر تجرد کشیشان و زیارت مزار قدیسان و تقدیس حضرت مریم و دیگر اولیای مسیحی را نیز خلاف شریعت مسیح دانست.

او اعلام کرد که مسیحیان به پاپ نیازی ندارند و فقط کافی است که هر کشور یک اسقف داشته باشد.

❖ سخنان لوتر مورد استقبال شاهزادگان آلمانی قرار گرفت.

پیدایش نهضت پروتستان (معتزسان)

در واکنش به عقاید و اعتراضات لوتر، پاپ به امپراتور مقدس روم دستور داد که جلوی تبلیغات او را بگیرد، چون امپراتور در صدد این کار برآمد، شاهزادگان آلمانی از لوتر حمایت کردند. پاپ، لوتر را تکفیر کرد و لوتر در مقابل، فرمان پاپ را در آتش افکند (۱۵۲۰م) و به دنبال آن، طرفدارانش نیز به تصمیمات مجلس امپراتوری اعتراض کردند؛ بدین ترتیب، آنان را پروتستان (معتزسان) نامیدند. پس از این، جدایی و انشعاب در مسیحیت کاتولیک قطعیت یافت و نهضتی به نام پروتستان در تاریخ این دین متولد شد.

ژزویت‌ها (یسوعیان)

این فرقه در قرن ۱۶ میلادی توسط یک قدیس اسپانیایی به نام دولویولا به وجود آمد.

❖ هدف ژزویت‌ها تربیت افراد برای فداکاری و خدمت بی‌چون‌وچرا در راه اهداف کلیسا بود.

ژزویت‌ها پیروی از سه اصل فقر، تقوا و اطاعت از پاپ و اجرای دستورات او را بر خود واجب می‌دانستند.

❖ ژزویت‌ها با تکیه بر روش‌های تربیتی سخت، انضباط شدید و شور و شوق جانبازانه در راه مقصود، توانستند موج مهاجم پروتستان را تا حدود زیادی به عقب برانند.

❖ به رغم آن که یکی از اصول ژزویت‌ها فقر بود، اما آن‌ها بعدها سازمان خود را در راه کسب ثروت سوق دادند و بسیاری از آنان با کلاهبرداری از ثروتمندان، رباخواری و سفته‌بازی، صاحب املاک وسیع، کارخانه‌ها و کشتی‌های خصوصی شدند و آن‌چنان آلوده‌ی قلب و تزویر شدند که سرانجام، پاپ این فرقه را منحل کرد (۱۷۷۳م.).

ب) جان کالون (۱۵۰۹-۱۵۶۴م.)

با اوج‌گیری نهضت پروتستان در آلمان، در سوئیس نیز نهضتی تحت رهبری جان کالون شکل گرفت.

کالون نیز مانند لوتر رهبری پاپ را قبول نداشت اما به جای حکومت شاهزادگان به حکومتی شورایی، متشکل از کشیشان و مؤمنین مسیحی، برای اداره‌ی شهر و کلیسا معتقد بود. او به پیروان خود ساده‌زیستی همراه با تلاش و کوشش اقتصادی را توصیه می‌کرد.

❖ کالون به حکومت دینی اعتقاد بیش‌تری داشت.

نتایج پیدایش و رشد مذهب پروتستان در اروپا

۱- تقویت حکومت‌های ملی و پادشاهی ۲- از بین رفتن وحدت مذهبی در اروپا ۳- بروز جنگ‌های مذهبی (میان پروتستان‌ها و کاتولیک‌ها) ۴- رشد احساسات ناسیونالیستی و شکل‌گیری کلیساهای ملی

پادشاهان انگلستان و فرانسه اعلام کردند که دیگر از پاپ پیروی نمی‌کنند و هر کدام اسقفی تعیین کردند که مطیع دستورانش بود. به این ترتیب در انگلستان و فرانسه، کلیساهای ملی تأسیس شد.

تحولات فکری و علمی اروپا در قرون جدید

الف) تحول در هدف و روش علم:

آشنایی اروپاییان با دستاوردهای فرهنگ و تمدن اسلامی و تحولات اجتماعی و مذهبی اروپا در قرون جدید، نگرش علمی اروپایی‌ها را دگرگون ساخت. این دگرگونی که در بستر مبارزه با کلیسا اتفاق افتاد، موجب پیدایش نگرش‌های جدید درباره‌ی دین، عقلانیت و علم شد؛ چنین القاء می‌شد که خردمندی و علم با ایمان دینی منافات دارد.

فرانسیس بیکن

دانشمند انگلیسی، برخلاف دانشمندان پیشین اعلام کرد که هدف علم افزایش قدرت انسان است. در نتیجه‌ی این نگرش، از آن پس، تنها به علمی توجه شد که برای انسان سود و منفعتی مادی به همراه داشت و لذا بیش از همه، علوم تجربی (طبیعی) مورد توجه قرار گرفت.

پادشاهان که مایل به افزایش قدرت خود و شهرنشینان سوداگر (بورژواها) نیز که خواستار افزایش ثروت خویش بودند به علوم تجربی (طبیعی) که موجب و مولد قدرت و ثروت بود، توجه خاص داشتند.

یکی از خصوصیات مهم علوم جدید، (در قرون جدید) قابلیت تبدیل آن به صنعت، فناوری و افزایش تولید بود.

علم، روش و اهداف آن در قرون وسطا و قرون جدید

شعبه‌ی اصلی: علوم طبیعی	علم در قرون جدید
روش: مشاهده و تجربه	
هدف: افزایش قدرت انسان و کسب سود و منفعت	

شعبه‌ی اصلی: الهیات	علم در قرون وسطا
روش: تجربه‌ی درونی و کشف و شهود	
هدف: معرفت باری تعالی و کشف حقیقت	

نگرش جدید به علم، با گذشت زمان، نتایجی منفی چون تخریب طبیعت و محیط زیست، تولید و انباشت سلاح‌های مخرب و فاصله‌ی طبقاتی را به دنبال داشت.

ب) پیشگامان علوم جدید:

در قرون جدید، چهار دانشمند پیشگام علم جدید شدند: کوپرنیک، کپلر، گالیله و نیوتن.

این دانشمندان دو ویژگی داشتند، یکی صبر و حوصله‌ی بسیار در مشاهده‌ی پدیده‌های طبیعی و دیگری، هوش فراوان و جسارت بسیار در ساختن فرضیه‌های علمی.

اگر چه مارتین لوتر یکی از پیشگامان نهضت اصلاح مذهبی در قرون جدید بود ولی به لحاظ فکری، به دانش‌های کهن و نظریات علمی قرون وسطا سخت دل‌بسته بود.

در اوایل قرون جدید هنوز علوم مانند امروز تخصصی نشده بود، در نتیجه هر دانشمند در چندین رشته‌ی علمی فعالیت می‌کرد؛ مثلاً گالیله‌ی ستاره‌شناس و پاسکال ریاضیدان، در علم فیزیک نیز فعالیت داشتند و نیوتون، دانشمند انگلیسی، هم ریاضیدان بود و هم فیزیکدان، او توانست قانون جاذبه را کشف کند. لاوازیه‌ی فرانسوی (شیمیدان) نیز توانست تجزیه و ترکیب آب و ترکیب اشیا با اکسیژن را نشان دهد.

ج) دگرگونی اندیشه‌های فلسفی:

فلاسفه‌ی بزرگ اروپا در قرون جدید، توماس هابز (انگلیسی)، رنه دکارت (فرانسوی)، اسپینوزا (هلندی) و لایب نیتس (آلمانی) بودند. این فلاسفه دستگاه فلسفی خود را براساس اعتبار بخشیدن به خرد و عقل بشری استوار ساختند. اینان خواستار آزادی اندیشه و خرد انسانی از قید و بند سنن و عقاید پیشینیان، احکام کلیسایی و امر و نهی دولت‌ها بودند.

د) تغییر در نگرش مورخان:

در قرون جدید، دگرگونی‌های اساسی در نگرش مورخان رخ داد که موجب تحول در سیر مطالعات تاریخی شد؛ از جمله: نخست: به آثار فرهنگی و تمدنی دوران‌های گذشته‌ی اروپا، مانند یونان و روم باستان توجه شد.

دوم: مورخان به جای توجه به شرح حوادث زندگی پادشاهان و فرمانروایان، بیش‌تر به وضع زندگی اجتماعی و اقتصادی عامه‌ی مردم توجه کردند.

سوم: به جای ذکر حوادث سیاسی- نظامی، تلاش شد تا علل و نتایج آن حوادث مورد بررسی قرار گیرد و قواعد کلی حاکم بر سیر تحولات جوامع بشری کشف شود.

چهارم: استفاده از نوآوری‌های دانش‌های جدید به ویژه باستان‌شناسی و سکه‌شناسی به مورخان کمک کرد تا از گذشته‌ی تاریخی ملت‌ها، طرح‌های واقع‌بینانه‌تری ارائه کنند.

کتاب تاریخ انحطاط و سقوط امپراتوری روم اثر گیبون نمونه‌ی برجسته‌ی تاریخ‌نگاری به شیوه‌ی جدید بود.

بورژوا

از کلمه‌ی فرانسوی Bourg به معنای شهر گرفته شده است و به سرمایه‌داران متوسط شهری گفته می‌شد.

تمرین درس

- ۱- حاکمیت کلیسا در اروپای قرون وسطا بر چه اصولی استوار بود؟
 نخست: آن که بیرون از آیین مسیحیت، دانش و رستگاری وجود ندارد.
 دوم: این که مسیحیان، از مردم عادی گرفته تا پادشاهان، رعایای کلیسایند که رهبری و هدایت آن‌ها توسط عیسی (ع) به پاپ واگذار شده است.
 بالاخره این‌که، هرگونه تفسیر و توضیح کتاب مقدس، آیین‌ها و احکام مسیحیت جز از طریق کلیسا و رهبران آن نباید صورت گیرد.

- ۲- مهم‌ترین نتایج پیدایش مذهب پروتستان چه بود؟
 (۱) تقویت حکومت‌های ملی و پادشاهی
 (۳) بروز جنگ‌های مذهبی (میان پروتستان‌ها و کاتولیک‌ها)
 (۲) از بین رفتن وحدت مذهبی در اروپا
 (۴) رشد احساسات ناسیونالیستی و شکل‌گیری کلیساهای ملی

- ۳- وضعیت علم در قرون وسطا و قرون جدید را از لحاظ شعبه‌ی اصلی، روش و هدف، مقایسه کنید.

علم در قرون جدید	شعبه‌ی اصلی: علوم طبیعی روش: مشاهده و تجربه هدف: افزایش قدرت انسان و کسب سود و منفعت
علم در قرون وسطا	شعبه‌ی اصلی: الهیات روش: تجربه‌ی درونی و کشف و شهود هدف: معرفت باری تعالی و کشف حقیقت

- ۴- در نتیجه‌ی دگرگونی در نگرش مورخان در قرون جدید، چه تحولات مهمی در سیر مطالعات تاریخی رخ داد؟

نخست: به آثار فرهنگی و تمدنی دوران‌های گذشته‌ی اروپا مانند یونان و روم باستان توجه شد.
 دوم: مورخان به جای توجه به شرح حوادث زندگی پادشاهان و فرمانروایان، بیش‌تر به وضع زندگی اجتماعی و اقتصادی عامه‌ی مردم توجه کردند.
 سوم: به جای ذکر حوادث سیاسی - نظامی، تلاش شد تا علل و نتایج آن حوادث مورد بررسی قرار گیرد و قواعد کلی حاکم بر سیر تحولات جوامع بشری کشف شود.
 چهارم: استفاده از نوآوری‌های دانش‌های جدید به ویژه باستان‌شناسی و سکه‌شناسی به مورخان کمک کرد تا از گذشته‌ی تاریخی ملت‌ها، طرح‌های واقع‌بینانه‌تری ارائه کنند.

سؤالات امتحانی

- جاهای خالی را پر کنید:

- ۱- در واکنش به عقاید و اعتراضات لوتر ..... به امپراتوری مقدس روم دستور داد که جلوی تبلیغات او را بگیرد. (فرورد ۹۳)
 پاپ
- ۲- کلیسا در قرون وسطا برای تحکیم سلطه‌ی خویش و نابودی مخالفان از دو حربه‌ی ..... و برپایی دادگاه‌های تفتیش عقاید استفاده کرد. (دی ۸۹)
 تکفیر
- ۳- پس از نهضت رنسانس، از کشیشان معترض به پاپ و افکار رسمی کلیسا، در آلمان فردی به نام ..... و در سوئیس فردی به نام ..... بود. (شهریور ۸۶)
 مارتین لوتر - جان کالون
- ۴- در قرون وسطا، کلیسا برای تحکیم سلطه‌ی خویش و نابودی مخالفان، از دو حربه‌ی ..... و ..... استفاده می‌کرد. (شهریور ۸۵)
 تکفیر - برپایی دادگاه تفتیش عقاید (انگیزسیون)
- ۵- یکی از نتایج پیدایش و رشد مذهب پروتستان در اروپا را بنویسید. (شهریور ۹۳، ۹۲ و ۸۸ و دی ۸۶)
 تقویت حکومت‌های ملی و پادشاهی، از بین رفتن وحدت مذهبی در اروپا، بروز جنگ‌های مذهبی، رشد احساسات ناسیونالیستی، شکل‌گیری کلیسای ملی. (ذکر یک مورد)

- به سؤالات چهارگزینه‌ای زیر پاسخ دهید:

- ۶- طرفداران تفکرات لوتر چه نامیده می‌شدند؟
 (۱) کشیشان
 (۲) پروتستان
 (۳) کاتولیک
 (۴) اسقف
 (فرورد ۹۲)

(فرداد ۹۱)

۷- مارتین لوتر کدام گزینه را خلاف شریعت مسیح (ع) دانست؟

- (۱) تقدیس حضرت مریم
(۲) مخالفت با ساخت کلیسا
(۳) احترام به دانشمندان علوم طبیعی
(۴) اخراج مسیحیان از کلیسا

تقدیس حضرت مریم

(شهریور ۸۹)

۸- کدام شخصیت زیر در قرن ۱۶م. نظریه‌ی تجرد کشیشان و زیارت مزار قدیسان را خلاف شریعت مسیح دانست؟

- (۱) جان کالون (۲) مارتین لوتر (۳) ژان هوس (۴) فرانسیس بیکن
مارتین لوتر

- صحیح و غلط جمله‌های زیر را مشخص کنید:

(شهریور ۹۲)

۹- پادشاهان انگلستان و فرانسه در آغاز قرون جدید اعلام کردند که دیگر از پاپ پیروی نمی‌کنند.

صحیح

(فرداد ۹۱)

۱۰- فرانسیس بیکن، دانشمند انگلیسی، اعلام کرد که «هدف علم افزایش قدرت انسان است».

صحیح

(شهریور ۹۰)

۱۱- لایب نیتس آلمانی، دستگاه فلسفی خود را براساس اعتبار بخشیدن به خرد و عقل بشری استوار ساخت.

صحیح

(دی ۹۱)

۱۲- در قرون وسطا، کلیسا برای تحکیم سلطه‌ی خویش و نابودی مخالفان از چه حربه‌هایی استفاده می‌کرد؟

تکفیر و برپایی دادگاه تفتیش عقاید یا (انگیزسیون)

(فرداد ۹۰)

۱۳- چه عواملی نگرش علمی اروپاییان را در قرون جدید دگرگون ساخت؟

آشنایی آن‌ها با دستاوردهای فرهنگ و تمدن اسلامی، تحولات اجتماعی و مذهبی در اروپا

(فرداد ۸۹)

۱۴- پیامد اعتراض طرفداران مارتین لوتر به تصمیمات مجلس امپراتوری مقدس روم در سال ۱۵۲۰ م. چه بود؟
جدایی و انشعاب در مسیحیت کاتولیک قطعیت یافت و نهضتی به نام پروتستان در تاریخ این دین متولد شد.

(دی ۸۹)

۱۵- این جمله در مورد چه کسی است؟

سخنانش در اعتراض به کلیسای کاتولیک مورد استقبال شاهزادگان اروپایی، در قرن ۱۶م. قرار گرفت.
لوتر

(فرداد ۸۸)

۱۶- با اوج‌گیری نهضت پروتستان، جان کالون چه نوع حکومتی را پیشنهاد کرد؟

او به جای حکومت شاهزادگان به حکومتی شورایی متشکل از کشیشان و مؤمنین مسیحی، برای اداره‌ی شهر و کلیسا معتقد بود. (به حکومت دینی اعتقاد بیش‌تری داشت.)

۱۷- واکنش پاپ و امپراتور مقدس روم به عقاید و اعتراضات لوتر، چگونه سبب شکل‌گیری نهضت پروتستان (معتضان) در اروپا شد؟ (دی ۸۸)

در واکنش به عقاید و اعتراضات لوتر، پاپ به امپراتور مقدس روم دستور داد جلوی تبلیغات او را بگیرد، اما چون امپراتور درصدد این کار برآمد، شاهزادگان آلمانی از لوتر حمایت کردند، پاپ، لوتر را تکفیر کرد و لوتر در مقابل، فرمان پاپ را در آتش افکند و به دنبال آن، طرفدارانش نیز به تصمیمات مجلس امپراتوری اعتراض کردند؛ بدین‌ترتیب، آنان را پروتستان (معتضان) نامیدند.

۱۸- در قرون جدید، استفاده از نوآوری‌های دانش‌های جدید به‌ویژه ..... و ..... به مورخان کمک کرد تا از گذشته‌ی تاریخی

(فرداد ۸۷)

ملت‌ها طرح‌های واقع‌بینانه‌تری ارائه نمایند.

باستان‌شناسی - سکه‌شناسی

۱۹- در اواخر قرون وسطا، کدام کشیش آلمانی علیه پاپ و افکار رسمی کلیسا اعتراض کرد و سخنان وی مورد استقبال چه کسانی قرار گرفت؟

(شهریور ۸۷)

مارتین لوتر - شاهزادگان آلمانی

۲۰- کالون به پیروان خود چه توصیه‌ای می‌کرد؟

او به پیروان خود، ساده‌زیستی همراه با تلاش و کوشش اقتصادی را توصیه می‌کرد.

۲۱- فلاسفه‌ی بزرگ اروپا در قرون جدید، دستگاه فلسفی خود را بر چه اساسی استوار ساختند و خواستار چه اموری بودند؟

براساس اعتبار بخشیدن به خرد و عقل بشری استوار ساختند و اینان خواستار آزادی اندیشه و خرد انسانی از قید و بند سنن و عقاید پیشینیان، احکام کلیسایی و امر و نهی دولت‌ها بودند.

۲۲- یک نمونه‌ی برجسته‌ی تاریخ‌نگاری به شیوه‌ی جدید، ذکر نمایید.

تاریخ انحطاط و سقوط امپراتوری روم، اثر گیبون.

TESTS

تست‌های تکمیلی

(فارغ از کشور ۸۹)

۱- اندیشمندان اروپایی برای خروج از بن‌بست قرون وسطا و حاکمیت کلیسا به کدام اقدام دست زدند؟

- ۱) از رهبری و حاکمیت کلیسا در جامعه‌ی مسیحی انتقاد کردند.
- ۲) با حربه‌ی تکفیر و دادگاه تفتیش عقاید مخالفت ورزیدند.
- ۳) به مطالعه‌ی کتاب‌های علمی و فلسفی مسلمانان که به لاتین ترجمه شده بود، پرداختند.
- ۴) از اعتراضات مارتین لوتر علیه پاپ و افکار رسمی کلیسا حمایت کردند.

۲- حاکمیت کلیسا در قرون وسطا بر چند اصل اساسی استوار بود. موارد زیر جزء این اصول بودند به جز .....

- ۱) عالی‌ترین منصب روحانی کاتولیک‌ها فقط مخصوص حضرت عیسی (ع) است.
- ۲) بیرون از آیین مسیحیت، دانش و رستگاری وجود ندارد.
- ۳) مسیحیان، رعایای کلیسایند که رهبری آن‌ها برعهده‌ی پاپ است.
- ۴) هرگونه تفسیر و توضیح کتاب مقدس نباید جز از طریق کلیسا صورت گیرد.

۳- عالی‌ترین مقام کلیسای کاتولیک چه نام داشت و هدف کلیسا از به کارگیری دو حربه‌ی تکفیر و دادگاه تفتیش عقاید چه بود؟

- ۱) پاپ- جلوگیری از انحراف در اصول عقاید مسیحیت
- ۲) پاپ- تحکیم سلطه‌ی خویش و نابودی مخالفان
- ۳) اسقف- تحکیم سلطه‌ی خویش و نابودی مخالفان
- ۴) اسقف- جلوگیری از انحراف در اصول عقاید مسیحیت

۴- مارتین لوتر در اولین اقدام به چه موردی اعتراض کرد و پیامد این عمل چه بود؟

- ۱) بخشش گناهان در آیین کاتولیک- انشعاب در مسیحیت کاتولیک
- ۲) تجرد کشیشان و مال‌اندوزی آن‌ها- انشعاب در مسیحیت کاتولیک
- ۳) بخشش گناهان در آیین کاتولیک- تأسیس کلیسای ملی در آلمان
- ۴) تجرد کشیشان و مال‌اندوزی آن‌ها- تأسیس کلیسای ملی در آلمان

۵- کدام گزینه در مورد اعتقادات مارتین لوتر و جان کالون نادرست است؟

- ۱) لوتر در آلمان و جان کالون در سوئیس، رهبری نهضت پروتستان را برعهده داشتند.
- ۲) لوتر، زیارت مزار قدیسان و تقدیس حضرت مریم و دیگر اولیای مسیحی را خلاف شریعت مسیح می‌دانست.
- ۳) کالون رهبری پاپ را قبول نداشت، اما به جای حکومت شاهزادگان به حکومت شورایی متشکل از کشیشان و مؤمنان مسیحی معتقد بود.
- ۴) مارتین لوتر و جان کالون، پیروان خود را به ساده‌زیستی همراه با تلاش و کوشش اقتصادی دعوت می‌کردند.

۶- نهضت پروتستان از کجا آغاز شد و کدام مورد از پیامدهای پیدایش و رشد این مذهب در اروپا نمی‌باشد؟

- ۱) آلمان- رشد احساسات ناسیونالیستی
- ۲) فرانسه- از بین رفتن وحدت مذهبی در اروپا
- ۳) آلمان- بروز جنگ‌های صلیبی
- ۴) فرانسه- تضعیف حکومت‌های ملی و پادشاهی

۷- در عصر رنسانس، دگرگونی در نگرش علمی اروپایی‌ها ..... و در این دوره ..... بیش از همه مورد توجه قرار گرفت.

- ۱) در بستر مبارزه با کلیسا اتفاق افتاد- علوم تجربی
- ۲) از راه تجربه‌ی درونی و کشف و شهود به‌دست آمد- علوم انسانی
- ۳) با هدف کشف حقیقت و معرفت باری‌تعالی صورت گرفت- علوم تجربی
- ۴) منجر به آشنایی آن‌ها با دستاوردهای فرهنگی و تمدن اسلامی شد- علوم انسانی

۸- هدف از تحصیل علم در دوره‌ی رنسانس چه بود و یکی از خصوصیات مهم علوم جدید در این دوران چه بود؟

- (۱) کشف حقیقت- قابلیت تبدیل آن به صنعت، فن‌آوری و افزایش تولید
- (۲) افزایش قدرت انسان- قابلیت تبدیل آن به صنعت، فن‌آوری و افزایش تولید
- (۳) کشف حقیقت- تحول و نوآوری در مسیر مطالعات ضمن احترام به عقاید پیشینیان
- (۴) افزایش قدرت انسان- تحول و نوآوری در مسیر مطالعات ضمن احترام به عقاید پیشینیان

۹- از جمله فلاسفه‌ی بزرگ اروپا در قرون جدید، ..... و ..... بودند که دستگاه فلسفی خود را بر اساس ..... استوار ساختند.

- (۱) رنه دکارت- لایب نیتس- اعتبار بخشیدن به خرد و عقل بشری
- (۲) اسپینوزا- لاوازیه- قواعد کلی حاکم بر سیر تحولات جوامع بشری
- (۳) لاوازیه- رنه دکارت- اعتبار بخشیدن به خرد و عقل بشری
- (۴) توماس هابز- اسپینوزا- قواعد کلی حاکم بر سیر تحولات جوامع بشری

۱۰- یکی از نخستین کلیساهای ملی، در ..... پدید آمد و از فلاسفه‌ی بزرگ این کشور در قرون جدید ..... است.

- (۱) فرانسه- توماس هابز
(۲) انگلیس- اسپینوزا
(۳) فرانسه- رنه دکارت
(۴) انگلیس- لایب نیتس

۱۱- کتاب «تاریخ انحطاط و سقوط امپراتوری روم» اثر کیست و کدام مورد درباره‌ی آن نادرست است؟

- (۱) لاوازیه- نمونه‌ی برجسته‌ی تاریخ‌نگاری به شیوه‌ی جدید بود.
- (۲) گیبون- به بررسی علل و نتایج حوادث و رویدادها توجه دارد.
- (۳) گیبون- به شرح کامل حوادث زندگی پادشاهان و فرمانروایان می‌پردازد.
- (۴) لاوازیه- از تمدن روم به عنوان دوره‌ی شرک و بت پرستی یاد می‌کند.

۱۲- مارتین لوتر در نظریات پیشنهادی خود اعلام کرد که مسیحیان نیازی به یاپ ندارند، بلکه.....

- (۱) فقط کافی است هر کشور یک اسقف داشته باشد.
- (۲) کشیشان هم می‌توانند نیازهای مذهبی مردم را برطرف کنند.
- (۳) مردم در انجام امور مذهبی خود می‌توانند آزادانه عمل کنند.
- (۴) در هر کشور باید مجمعی از روحانیون عالی‌رتبه برای انجام امور مذهبی وجود داشته باشد.

	1	2	3	4
1	☐	☐	☒	☐
2	☒	☐	☐	☐
3	☐	☒	☐	☐

	1	2	3	4
4	☒	☐	☐	☐
5	☐	☐	☐	☒
6	☐	☐	☒	☐

	1	2	3	4
7	☒	☐	☐	☐
8	☐	☒	☐	☐
9	☒	☐	☐	☐

	1	2	3	4
10	☐	☐	☒	☐
11	☐	☐	☒	☐
12	☒	☐	☐	☐